



Spotkanie organizowane w ramach projektu . „Razem przeciw Ubóstwu i Wykluczeniu”

Temat dyskusji: „Osoby wykluczone w obliczu zagrożenia epidemiologicznego”

Organizator spotkania: Wspólnota Robocza Związków Organizacji Socjalnych, Polski Komitet Europejskiej Sieci Przeciwdziałania Ubóstwu, Towarzystwo Pomocy im św. Brata Alberta koło Warszawa – Praga

Data i miejsce spotkania: 29.06.2020, Galeria Apteka Sztuki, al. Wyzwolenia 3/5, Warszawa

Moderator: Elżbieta Szadura-Urbańska – Towarzystwo Pomocy im. św. Brata Alberta Koło Warszawa-Praga

Uczestnicy dyskusji :

1. Kamila Płowiec – Wspólnota Robocza Związków Organizacji Socjalnych
2. prof. Ryszard Szarfenberg - Polski Komitet EAPN
3. Paweł Ilecki – Rzecznik Prasowy EAPN
4. Monika Frączek – prawnik
5. Aleksandra Cacko – koordynator programu Mobilny Punkt Poradnictwa
6. Anna Turzyniecka – psycholog
7. Jacek Gordon– osoba zagrożona wykluczeniem, zaproszona do dyskusji
8. Mariola Antoniak – osoba zagrożona wykluczeniem, zaproszona do dyskusji
9. Olga Szejter – pracownik socjalny
10. Piotr Chełstowski – osoba zagrożona wykluczeniem, zaproszona do dyskusji
11. Bernard Kalinowski – osoba zagrożona wykluczeniem, zaproszona do dyskusji
12. Natalia Stec – Armia Zbawienia
13. Dorota Zawadzka – Urząd Miast st. Warszawy
14. Agnieszka Głusińska - Habitat for Humanity Poland



Podczas dyskusji poruszono następujące pytania:

1. Czy są specjalne rozwiązania prawne wspierające osoby wykluczone w kryzysie pandemii?
2. W jaki sposób osoby wykluczone mogą dowiedzieć się o wsparciu i gdzie z niego korzystać?
3. Czy epidemia ma wpływ na pogłębianie uprzedzeń wobec tej grupy osób?
4. Czy osoby wykluczone odczuwają utrudnienia w związku z koronawirusem i czego one dotyczą?
5. Co należałoby zrobić, aby osoby wykluczone czuły się bezpieczniej w obliczu zagrożenia epidemiologicznego?

STANOWISKO Grupy Referencyjnej na temat „Osoby wykluczone w obliczu zagrożenia epidemiologicznego”

Główną rekomendacją Grupy jest wyciągnięcie wniosków z dotychczasowej sytuacji, przeanalizowanie związanych z nią doświadczeń i rozwinięcie - na wielu płaszczyznach - komunikacji (przepływu informacji) dotyczącej potrzeb podmiotów (osób fizycznych i organizacji), których dotyczy problem ubóstwa i wykluczenia.

Ocena rzeczywistości:

Warto zwrócić uwagę, że dokumentem przedłożonym w czasie spotkania była Ekspertyza naukowa „Społeczne uzupełnienie tarczy antykryzysowej” autorstwa prof. UW dr hab. Ryszarda Szarfenberga, dr Rafała Bakalarczyka, psychologa i socjologa M. Kocejko, stanowiąca ocenę nadchodzącej przyszłości z punktu widzenia zagrożenia ubóstwem, sytuacji osób niepełnosprawnych, kobiet oraz osób starszych (seniorów). Wydaje się zasadne, żeby wiele z przedstawionych w niej postulatów (np. dotyczących ułatwień w godzeniu obowiązków opiekuna osoby starszej lub zależnej z pracą zawodową) znalazło odzwierciedlenie w przepisach. Rekomendowane jest więc zachęcanie naukowców do przedstawiania swoich prac podmiotom, które mogą doprowadzić do przekształcenia ich opracowań w regulacje prawne z odpowiednim wyprzedzeniem (np. wprowadzenie działań adekwatnych do przewidywanego przez naukowców zwiększenia stanu ubóstwa, a co się z tym łączy - spodziewanego wzrostu liczby osób wykluczonych). Żeby prawo stanowiło skuteczny instrument działania musi być bowiem dostosowane do rzeczywistości, w której ma obowiązywać.

Uczestnicy Grupy **zaapelowali** do poszczególnych osób i zbiorowości o:

- prezentowanie i propagowanie odpowiedzialnej postawy (dawania przykładu zachowań zalecanych podczas epidemii, nie lekceważenia rozwiązań ochronnych),

- uświadamianie innych, żeby nie szukać w epidemii Covid-19 pretekstu do stygmatyzacji osób wykluczonych lub osób im pomagających,
- współpracę, a nie utrudnianie wykonywania zadań tym, którzy niosą pomoc osobom wykluczonym,
- poszanowanie praw, które przysługują osobom wykluczonym jako członkom społeczeństwa.

Przepływ informacji:

Zwrócono uwagę na konieczność zapewnienia osobom wykluczonym - w sytuacjach takich jak np. wybuch epidemii - nie tylko podstawowych potrzeb żywnościowych, higienicznych czy medycznych, ale także na potrzebę przekazywania im adekwatnych informacji o tym co się dzieje, jaka jest ich sytuacja faktyczna i prawna oraz gdzie i na jakich zasadach mogą uzyskać pomoc.

Informacja dla osób wykluczonych ma bardzo istotne znaczenie, gdyż właściwe informowanie zmniejsza lęk przed nieznanym (np. nowym wirusem). Informacja powinna docierać do osób wykluczonych w taki sposób, żeby faktycznie była dla nich dostępna i przekazana w sposób bezpieczny. **Wymaga to nowego podejścia** (informacja cyfrowa nie jest w tym przypadku najlepszym rozwiązaniem).

Informacja o sytuacji faktycznej i prawnej oraz dostępnych rozwiązaniach i możliwościach działania jest potrzebna także organizacjom pomagającym osobom wykluczonym. Z drugiej strony również podmioty decydujące o treści prawa powinny być informowane o potrzebach wymienionych osób.

Informacja adekwatna (sprofilowana):

Szczególne znaczenie ma dotarcie z informacją **w formie dostępnej dla poszczególnych grup osób podlegających wykluczeniu**, np. osoby żyjące w przestrzeni publicznej są pozbawione dostępu do informacji elektronicznej/cyfrowej (na stronach Internetowych urzędów lub instytucji czy informacji telewizyjnej). Osoby niepełnosprawne także powinny mieć możliwość uzyskania informacji w sposób uwzględniający ich warunki percepcji (przykładowo osoby niesłyszące są wykluczone z porad telefonicznych, potrzebują informacji wizualnej, w tym np. w języku migowym). Osoby starsze także często są wykluczone cyfrowo, mają również problemy z przeczytaniem informacji np. na tablicach ogłoszeń budynków czy w holach urzędów (przy czym tablice ogłoszeń co do zasady nie sprawdzają się obecnie z tego względu, że powodują gromadzenie się czytających).

Rekomendowane jest więc np. opracowywanie na bieżąco, adekwatnie do pojawiających się potrzeb, ulotek informacyjnych do pobrania albo rozdania ukierunkowanych do danej grupy i poświęconych konkretnemu zagadnieniu (precyzyjne przygotowanie informacji zgodnie z potrzebami odbiorcy i możliwościami jego percepcji).

Narzędzia pracy dla pomagających ubogim i wykluczonym:

Rekomendowany jest nacisk na pomoc i rozwój pracy streetworkerskiej. Ta rekomendacja w sposób istotny łączy się z poprzednimi. Praktyka pokazała, że to streetworkerzy dotarli do osób wykluczonych i byli w stanie przekazać im pomoc oraz informacje o należnych im prawach. Rekomendowana jest również pomoc osobom wykonującym inne zawody, które - jak się okazało - w sposób najbardziej wydajny i adekwatny pomogły osobom wykluczonym.

Solidarność społeczna:

Podczas dyskusji wielokrotnie podkreślano, że w polepszeniu sytuacji osób wykluczonych w obliczu zagrożenia koronawirusem niezwykle ważne są **drobne gesty** dotyczące np. udostępniania gniazd elektronicznych, aby podłączyć ładowarki do telefonów (na dworcach, w restauracjach itp.), reagowanie gdy ograniczane jest prawo korzystania przez osoby wykluczone z przestrzeni publicznej, np. z takich miejsc jak dworce czy galerie handlowe. Biorąc pod uwagę, że osoby bezdomne pozostające w przestrzeni miejskiej to często osoby w podeszłym wieku, schorowane apeluje się, aby nie upatrywać w nich zagrożenia dla reszty społeczeństwa, gdyż to oni a nie młodszy, w dobrej kondycji są bardziej narażone na poważne skutki zarażenia COVID-19. **Wykazując solidarność, troskę o ich los nie dopuszczamy, aby stali się kozłami ofiarnymi i ponosili skutki społeczne upatrywania w nich winnych zaistniałej sytuacji.**

Wiedza o prawach:

Rekomendowane jest też upowszechnianie wiedzy o prawach przysługujących wykluczonym jako obywatelom. Grupa Referencyjna zauważyła konieczność zwiększenia świadomości o do możliwości korzystania z przepisów ustawy o nieodpłatnej pomocy prawnej, nieodpłatnym poradnictwie obywatelskim oraz edukacji prawnej. W tym zakresie rekomendowana jest również pozytywna reakcja na wszelkie inicjatywy prawne organizowane pro-bono i wykorzystywanie okazji jakie one dają.

Znaczenie ma nie tylko pomoc w upowszechnianiu wiedzy o dostępnych miejscach pomocy w odniesieniu do osób wykluczonych (np. gdzie takie osoby mogą uzyskać poradę prawną, jakie instytucje udzielają informacji w językach obcych emigrantom, gdzie i na jakich zasadach można skorzystać ze sprzętu komputerowego i dostępu do Internetu), ale też wsparcie pracowników

socjalnych (pracowników pomocy społecznej, streetworkerów) w zakresie przysługujących im praw (w tym dochodzenia roszczeń związanych ze skutkami ewentualnych uprzedzeń wobec zawodu, który wykonują).

Dostosowanie procedur:

W oparciu o doświadczenia uczestników Grupy Referencyjnej rekomendowane jest **dostosowanie obowiązujących procedur dotyczących współpracy z jednostkami administracji publicznej do potrzeb w sytuacji wymagającej szybkiego reagowania**, gdyby podobna sytuacja miała jeszcze nastąpić (utrwalenie „szybkich ścieżek” decyzyjnych, w miarę możliwości scedowanie uprawnień decyzyjnych na niższe szczeble takich jednostek, elektroniczna postępowania czyli szybszy obieg wymaganych dokumentów, dostęp do środków finansowych na szczególnych zasadach) oraz wykorzystanie zdobytych doświadczeń. **Dotyczy to wielu zgłaszanych aspektów.**

W odczuciu osób wykluczonych – w momencie kryzysu, jakim okazała się epidemia nie zareagowało Państwo ani władza lokalna. Zareagowały natomiast organizacje społeczne. To spostrzeżenie, zdaniem Grupy, warto mieć na uwadze przygotowując stosowne procedury na przyszłość.

Zgłoszono również konieczność zorganizowania procedur pozwalających - w razie zaistnienia takiej potrzeby - na zwiększenie liczby osób udzielających potrzebnych informacji zarówno osobom wykluczonym, jak i pracownikom organizacji, które im pomagają oraz wszystkim innym zainteresowanym, np. wolontariuszom.

Wpływ na treść prawa:

Rekomendowane jest propagowanie i korzystanie z możliwości wpływania na treść tworzonego prawa, zgodnie z uprawnieniami przysługującymi w ramach społeczeństwa obywatelskiego, które umożliwiają włączenia się w życie polityczno-gospodarcze kraju oraz stwarzają możliwość do wyrażania opinii w kwestii zamierzeń i prac rządu. Należy bowiem zauważyć, że to osoby wykluczone oraz osoby z nimi pracujące najszybciej i najlepiej wiedzą, jakie rozwiązania prawne są im potrzebne, a które z dotychczasowych regulacji prawnych i procedur w czasie epidemii się nie sprawdziły.

Możliwe jest nie tylko zgłaszanie propozycji rozwiązań prawnych w miarę pojawiających się potrzeb, ale także włączenia się w istniejący lub planowany proces legislacyjny zgodnie z przepisami ustawy z dnia 7 lipca 2005 r. o działalności lobbingsowej w procesie stanowienia prawa (Dz. U. z 2017 r. poz. 248). Stanowi ona, że działalnością lobbingsową jest każde działanie prowadzone metodami prawnie dozwolonymi zmierzające do wywarcia wpływu na organy władzy publicznej w procesie stanowienia prawa. Zatem projekty założeń projektów ustaw, projekty ustaw

oraz projekty rozporządzeń podlegają udostępnieniu w Biuletynie Informacji Publicznej (www.rci.gov.pl). Z chwilą udostępnienia projektu w Biuletynie Informacji Publicznej, **każdy może zgłosić** zainteresowanie pracami nad projektem założeń projektu ustawy, projektem ustawy lub projektem rozporządzenia. Konieczne jest oczywiście zachowanie procedur wymaganych powołaną ustawą oraz przewidzianymi w rozporządzeniu RM z dnia 22 sierpnia 2011 r. w sprawie zgłaszania zainteresowania pracami nad projektami aktów normatywnych oraz projektami założeń projektów ustaw (Dz. U. z 2011 r. Nr 181, poz. 1080), jednakże daje to możliwość organizacjom czy współpracującym z nimi ekspertom m.in. zgłoszenia propozycji rozwiązania prawnego, zaproponowania uzupełnienia lub poprawienia przygotowywanego przepisu, zapoznania ustawodawcy z punktem widzenia podmiotu, który będzie stanowione prawo stosował w praktyce.